

УДК 82:130.2

Шевченко Оксана Володимирівна

(Київ, Україна)

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА КРИЗЬ ПРИЗМУ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація: У даній статті розкривається загальна специфіка культурологічного підходу до аналізу явищ. Проводиться компаративний аналіз між культурологічним та літературознавчим методами дослідження художніх текстів. Культурологічне дослідження художньої літератури реалізується на прикладі конкретних творів Л.Толстого.

Ключові слова: культурологія, літературний твір, "транскультура", "номадизм", "письмо".

Аннотация: В данной статье раскрывается общая специфика культурологического подхода к анализу явлений. Проводится компаративный анализ между культурологическим и литературоведческим методами исследования художественных текстов. Культурологическое исследование художественной литературы реализуется на примере конкретных произведений Л. Толстого.

Ключевые слова: культурология, литературное произведение, "транскультура", "номадизм", "письмо".

Summary: In this article reveals the overall specifics of cultural approach to the analysis of phenomena. Comparative analysis between the cultural and literary studies methods of analysis of work of art is performing. Cultural research of literature is implemented on the example of concrete works of L. Tolstoy.

Key words: culturology, a literary work, "transculture", "nomadism", "writing".

Актуальність. Як показав хід наукових дискусій, культурологія як парадигма гумані-

тарного знання знаходиться в стадії активного обговорення свого предмету і методів, що «подовжує» у часі процес її інституціалізації, здійснення якої 1949 року Л. Уайтом вже не виглядає очевидною данністю. Тому виникає багато міфів, пов'язаних з культурологічним дискурсом та проявів редукування останнього до певної галузі, зокрема до мистецтвознавства літературознавства. Актуальною є спроба звернутися до мета-основ культурологічного мислення, щоб усвідомити його гносеологічну автономність та проілюструвати специфіку культурологічного дослідження на конкретному матеріалі (в даному випадку на прикладі літератури).

Проблема становлення культурології своїм корінням бере початок з Нового часу і пов'язана з філософськими концепціями Дж.Віко, Й.Гердера, Гегеля, І.Канта. Починаючи з 20 ст., культурологічний дискурс розвивається під впливом цілого ряду наукових ідей та концепцій дослідження культури: еволюціоністська (Е.Б. Тейлор, Л.Г.Морган, Дж.Фрезер), функціоналістська

(Б.Малиновський, А.Кребер), психологічна (З.Фрейд, К.Юнг, Ж.Лакан) та ін.

На початку 21 ст. на численних конференціях проблема саморефлексії культурології зустрічається у таких авторів як А.П.Марков, Г.П. Мельников, В.М. Межуєв, Е.В. Соколов, В.Н. Сорокіна, Е.Є.Сурова, а також у окремих працях А.Я. Флієра, А.П.Огурцова та ін.

У книзі М.Епштейна "Знак пробела: О будущем гуманитарных наук" розглядається поняття транскультури як нової сфери культурного розвитку. Глава присвячена розгляду цього питання має наступну назву: "Транскультура: культурологія у практичному вимірі." ; це привертає увагу, адже якщо мова йде про новий етап розвитку культури, то відповідно ми в праві говорити про нову науку про культуру: культурологію в теоретичному вимірі. На численних конференціях та круглих столах зустрічаємо (на перший погляд цілком виправдане) неоднозначне ставлення до нової науки, пов'язане із проблемою визначення предмета і методів дослідження науки про культуру. Головним аргументом виступає твердження, що культура як предмет дослідження розглядається й іншими дисциплінами: історія культури, психологія культури, філософія культури та ін.

Відповідно до висловленого вище, ми ставимо за мету розкрити сутність методології культурологічного аналізу на прикладі окремих літературних текстів Л.Толстого.

Задля успішної реалізації вище поставленої мети зазначимо завдання дослідження:

1. Розкрити загальну специфіку культурологічного підходу до аналізу явищ, ідентифікуючи предмет і концептуальні засади культурології.

2. Окреслити метод літературознавчого дослідження художніх творів.

3. Розкрити зв'язок між культурологічним та літературознавчим підходами на ґрунті їх порівняння із методологією загального філософського (ціннісного) аналізу тексту.

4. Виявити конкретну специфіку культурологічного дослідження художніх текстів Л.Толстого.

У даній статті ми беремо на себе право констатувати:

- Культурологія не є історією культури, тому що в основі її компетенції лежить не лише дослідження сухих детермінованих фактів розвитку культури, її еволюції від первісних до сучасних форм, але й загальних культурних принципів і законів, що надають можливість перейти від дескрипції до аналізу.

- Культурологія не є соціологією культури, тому що проблемне коло культурологічних питань не обмежується рамками в яких розвивається суспільство чи соціальні інститути.

- Культурологія не є теорією культури, тому що передбачає дослідження емпіричного матеріалу (звісно, уже згодом із накладанням на нього теоретичних моментів).

- Культурологія не є психологією культури, тому що крім антропологічного і феноменологічного вивчає онтологічний аспект культури.

- Культурологія не є семіотикою, тому що не зупиняється на виявленні символів та інтерпретуванні їх смислів. Крім цього, досліджується їх взаємозв'язок, здійснюється компаративний аналіз, "подорожуючи" у різні часи та просторові поля.

- Культурологія не є філософією культури [3].

Це твердження пояснює Межуєв В.А. таким чином: перше на що він звертає увагу це те, що різниця між культурологією (наукою про культуру) і філософією культури – частина більш загальної теми, яка торкається науки і філософії. І це питання постає по відношенню не лише до культури, але й до інших об'єктів знання – суспільства (соціологія і соціальна філософія), історії (історія і філософії історії) і т.д. Межуєв В.А. стверджує, що саме виникнення філософії культури виявилось наслідком секуляризації і саме європейська культура у її секуляризованому вигляді зробила філософію головним органом свого самопізнання і самоосмислення. А це є відмінним від культурології, яка є нейтральна і не передбачає дидактично-оціночний аспект.

Проведений компаративний аналіз засвідчив, що об'єкт культурологічного дослідження – набагато ширший за часткові об'єкти зазначених дисциплін, тому що включає їх у себе як елементи системи.

На одному круглому столі В.М.Межуєв висловлює думку, стосовно того, що всі знають чим займається етнограф, філолог, соціолог, які вивчають культуру, а чим займається культуролог важко сказати, адже називати себе спеціалістом по культурі, це все одно що називати себе спеціалістом по природі, а не фізиком, біологом чи хіміком. Але для нас важлива наступна думка В.А. Подороги: вищевказані науки про культуру виникли в результаті відкриття багатоманітності культур, мультикультурності[7]. В свою чергу М.Епштейн зазначає, що поява культурології пов'язана із формуванням нового етапу культурного розвитку: транс культури. Останню він визначає не як спільне та ідентичне, що притаманне всім культурам, а як культурну різноманітність та універсальність як здобуток однієї особистості, це стан віртуальної приналежності одного індивіда до багатьох культур. Транскультурно людина сама обирає до якої кулінарної, художньої чи релігійної традиції себе віднести і у якій мірі зробити її своєю, це нове символічне середовище, яке виникло завдяки новому світогляду і потребує подальшого теоретичного обґрунтування, нової комплексної науки: культурології. А.П. Марков зазначає, що статус культурології як наукової парадигми визначає, насамперед, її метод, який відрізняється від метода класичної філософії та від методології окремих наук:

- Переакцентування із пізнавальної мотивації на проблемну детермінованість.
- Інтеграція результатів та методів різних областей гуманітарного знання здійснюється не механічно, а навкруги актуального "проблемного поля"
- Культурологічний дискурс не лише аналізує, інтерпретує та розуміє, а й "збирає" культурну реальність, "розкидану" по проблемним областям гуманітарного знання, онтологізує культуру як цілісність[7].

Після того як ми зрозуміли специфіку науки про культуру, варто нагадати предмет дослідження: художня література крізь призму культурологічного аналізу, і перейти до розгляду другого та третього завдань: окреслення методу літературознавчого досліджен-

ня художніх творів та розкриття зв'язку між культурологічним та літературознавчим підходами на ґрунті їх порівняння із методологією загального філософського (ціннісного) аналізу тексту.

Літературознавство має ряд складових: теорію літератури, історію літератури, літературна критика. Але цими напрямками дослідження літературного твору не може бути завершеним, адже головний акцент здійснюється або ж на структуру літературного твору, або ж на його стилістичні особливості. Р. Барт зазначає, що з того часу, коли письменник припинив виражати універсальну істину і перетворився у носія свідомості, його першим актом став вибір форми художнього твору. Але мова і стиль, що відповідають за форму, визначають природну сферу письменника, тому що його вибір не є наслідком свідомого бажання. В першому випадку він набуває близькості з історією, в іншому з власним минулим, тому кожного разу справа торкається чогось природного, а сама енергія письменника виконує лише функцію засобу. Між іншим будь-яка форма володіє також і значимістю; Р.Барт надає їй місця між мовою і стилем, називаючи – "письмом"[2].

Якщо брати за зразок структуру літературного твору за Р.Бартом, то в даному випадку літературознавець досліджує форму художнього тексту, а культуролога цікавлять насамперед внутрішньо-смісловий зміст літератури, те, що Р.Барт називає «письмом», Дерріда – «логосом», Гадамер – «промежуточним миром язика», О. Потебня – «внутрішньою формою» слова, П. Флоренський – «семемою». Тобто невербальний підтекст висловлювань, який займає проміжне місце між свідомістю і мовою, будучи вже не думкою, але ще не знаком – власне, тим світоглядним ядром тексту, який вивчає культурологія.

Філософське бачення тексту відрізняється, як від літературознавчого (своєю орієнтацією на зміст, а не на форму), так і від власне культурологічного, яке, також будучи змістовно орієнтованим, не здійснює оцінок.

Тобто якщо взяти до уваги філософію літератури, то вона здійснює акцент на сюжетно-змістову сторону твору, але також не позбав-

лена іманентних ознак, які вказують на те, що і культурологія має право на власні відкриття. Насамперед варто не забувати, що філософія – це не наука, а світоглядна позиція. І якщо говорити, наприклад, про М.М.Бахтіна, який досліджував творчість Ф.Достоевського чи Ф.Рабле, то ми можемо сказати, що це лише його власне бачення твору, яке хоч і посідає важливе місце у філософському дискурсі, але ж все-таки є досить суб'єктивним. Дуже часто філософ сповнений якщо не віри, то хоча б надії на те, що його світоглядна позиція найширше розкриває підняте коло проблемних питань, що стосується культурології, то вона утримується висловити тезу "саме так вірно", замінюючи її на "саме так є на даному етапі". Кожний філософ, досліджуючи художній твір висуває власну інтерпретацію, яку намагається відстояти. Культурологія ж – це насамперед наука, яка позбавлена оціночного аспекту. Це "номадична" наука, яка не зупиняється на остаточному рішенні, не виносить остаточний вердикт у дослідженні, але намагається зрозуміти, пояснити проблемне питання з різних точок зору. Філософія ж виступає методологією у культурологічному дослідженні, яке спрямоване на ціннісно-сміслові аспекти культури.

На круглому столі у Росії, який був присвячений темі «Філософія і література: проблеми взаємних відносин», В.А. Лекторский зазначив, що філософія – це осмислення граничних питань людського буття у світі. Але як відомо смисли життя і їх пізнання можуть задаватися не лише філософським дискурсом, а ще, наприклад, релігією або ж літературою. Перевага останньої над філософією у тому, що являється унікальним способом залучення до чужого досвіду на основі уяви і переживання, емпатії; таким чином втілені у літературі смисли легко стають частиною власного досвіду, а з філософією справа складніша: читання філософських текстів потребує критичної рефлексії. Звучала думка з приводу того, що межа між філософією і літературою розмивається. Твори Монтеня, Паскаля, Руссо, Вольтера, Дідро, Фіхте, Ніцше у рівній мірі належать як філософії, так і літературі. Обговорення глибоких філософських проблем

можна віднайти у Толстого і Достоевського. Сартр і Камю були не тільки філософами, але й письменниками. Але все-таки є суттєва різниця між філософськими роздумами Толстого, Достоевського, Сартра, Камю і їх художніми текстами. А.Л.Нікіфоров додає з приводу цього, що у літературі не думка породжує слово, а сам словесний потік пробуджує у читача певні думки і відчуття, слово підмінює думку. Філософія проблематизує дійсність і людське знання про неї, література вибудовує міф про дійсність і знання, хоча тут справа лише в акцентах. Література також проблематизує, але по-іншому; філософія також міфологізує, але по-іншому. Арістотель у "Поетиці" зазначив, що завдання поета – говорити не про те, що дійсно сталося, а про те, що може статися [1]. Художня література не зображує факти, а насамперед смисли, які культуролог не має права ігнорувати.

Метод культурологічного дослідження художньої літератури полягає у тому, що при аналізі твору ми могли б побачити тенденції культурного розвитку всієї епохи, у якій він був створений. Культурологічний аналіз розкриває усі складові морфології культури, включаючи літературу у її загальну будову. Це особливий метод культурологічного дослідження, згідно з яким відбувається інтеграція "розкиданої" культурної реальності. Відповідно, досліджуючи художню літературу (яка відноситься до культури пізнання і рефлексії), культуролог не обмежується аналізом художнього твору, який замикається на самому собі, крізь нього він має дослідити й інші сфери культурного розвитку епохи, у якій був створений твір. Варто розуміти художній твір як символ, але не в семіотичному розумінні цього слова, для яких семіотичним кодом є мова, форма художнього твору за яким знаходиться смисл. Ні, для культуролога змістова частина художнього твору є насамперед символом. Наприклад, якщо взяти до уваги середньовічний героїчний епос чи це "Пісня про Роланда" чи "Пісня про Нібелунгів", то для культуролога недостатньо дослідити умови виникнення епосу, етапи його становлення, розгортання сюжетної лінії, мотиви написання і т.п., культуролог має досягнути ціннісно-сміслові компоненти всієї епо-

хи Середньовіччя. Поет не літописець, нехай він міфологізує дійсність, оспівуючи її, але уже з піднятих проблем і методів їх вирішення, які він зображує, ми вправі робити певні висновки. Гуревич у своїй статті "Средневековая литература и ее современное восприятие" зазначає, що у творах середньовічної словесності зустрічаються вказівки на образ життя і звичаї. У своїй статті він насамперед звертає увагу на важливість якості перекладу, що так рідко зустрічається у наш час, але завдяки якому текст далекої від нас і багато в чому чужої нам культури ми можемо зробити доступний нашому сприйняттю. Вдалий переклад це перший крок до "зустрічі" читача із надзвичайно поліфункціональною системою, у якій віднаходять вираження не лише естетичні проблеми, а також інші потреби людини, - від релігійних до побутових (теологія, право, магія, господарська діяльність)[4]. Гуревич розглядає ряд понять, які були центральними для середньовічного світосприйняття і життя феодалного суспільства, які віднаходять відгук у "Пісні про Нібелунгів", серед них "честь", "бог", "доля", "любов", "багатство", "вірність", а також такі інститути, як право, звичай, етикет, ритуал, це все можна пізнати лише читаючи один героїчний епос.

Подорога зазначає, що ніякі принципи філософської школи недостатні при аналізі літератури, навіть там, де вони в достатній мірі вдалились, так як це було з герменевтичним проектом у Бахтіна чи семіотичним у Московсько-Тартурській школі, на його думку це найбільш вдалі проекти по відношенню до російської літератури, є менш важливі, наприклад, психоаналітичні, які також не потрібно заперечувати. У своїй доповіді він ставить питання про те, що філософія і література повинна бути проблематизована, адже філософія не може бути домінуючою у їхньому взаємозв'язку[10]. А так як вище було зазначено, що одним із аспектів методу культурології - це переакцентування із пізнавальної мотивації на проблемну детермінованість, то у компетенції культурологів проблематизувати філософію і літературу. Наприклад, нас цікавить антропологічний аспект філософії та літератури, яким чином він проявляється у

філософському та літературному дискурсі. Це питання може досліджувати і філософ, але наскільки це буде об'єктивно не відомо, так як кожний філософ схиляється до тієї чи іншої доктрини, а культуролог як науковець ігнорує оціночний аспект при аналізі.

М.О.Бердяєв головну різницю між філософією та наукою вбачав у тому, що філософія пізнає буття через людину, саме у ній бачить розгадку смислу, а наука, навпаки, пізнає насамперед природу. Сьогодні ми можемо посперечатися із таким твердженням, адже основна парадигма соціокультурного знання будується на екзистенційному досвіді людини. Відповідно однією із проблем культурологічного дослідження художньої літератури являється її філософсько-антропологічний аспект.

Для прикладу такого культурологічного дослідження, ми спробуємо проаналізувати специфіку антропологічних питань у художній творчості Л.М.Толстого, простежити екзистенційні переживання героїв, що виникають під час пошуку власного особистісного ідеалу.

Забігаючи наперед, варто зазначити, що, ми говоримо про «екзистенційну свідомість» героїв класичного художнього твору лише як метод, шлях пошуку себе, власної ідентифікації, а не як цілі, що простежимо у антропологічних аспектах неklasичної літератури.

В романі «Війна і мир» сама яскрава реалізація екзистенційного типу свідомості втілена у долі князя Андрія Болконського. Образ цей один із самих яскравих в російській літературі, який звертає увагу на себе усіх без винятку толстознавців.

Так «небо Аустерлица» прояснює для героя істинність і хибність його світоглядних альязій. Толстому було відомо, до чого непросто стати насправді хорошою особистістю. На його думку, людина народжується з готовим природним устроєм відчуттів, розумінням добра і зла. Але природна сутність людини спотворюється штучними нормами моралі і етики, які насильно насаджуються суспільством. Коли виходиш із під контролю духовного інстинкту, плотські сили можуть провокувати людину на зло. Задача вдосконалення особис-

тості полягає у тому, щоб підкорити плотські бажання своїй духовній природі (найчастіше через переживання пограничної ситуації). Таким шляхом людина набуває моральної свободи. Така позиція відсилає нас до гегелівських алюзій щодо антропологічного питання: людина за природою добра, і людина за природою зла. Але мислитель зазначає, що людина добра в собі, лише внутрішнім чином, за своїм поняттям, але не за своєю дійсністю. Тому вона має прикладати вольові зусилля з метою стати доброю за своєю дійсністю. Як для Л.М. Толстого, так і для Гегеля людина має проявити свій дух, сама стати доброю, такою, якою є за своєю природою. Якщо ж акт усвідомлення правильного вибору не відбувся, то тоді людина лише в змозі проявити свою злу природу, пристрасть (жага влади князя Андрія).

Таким чином, людина, яка в процесі пізнання відділилася від своєї духовної природи, одержима ідеями настільки нестійкими, що вони не витримують критики досвідом: ламаються і замінюються новими. Людина завжди знаходиться в пошуку сенсу буття, але її еволюція супроводжується духовними провалами, періодами дезорієнтації.

Таким чином істотною рисою будь-якого людського існування являється смуток за абсолютним буттям, смуток за причетністю до світу незмінних цінностей, за Богом. Цей смуток пробуджує людину до активності, направлену на пошук істинного буття, на приближення до вічності.

Ще одним важливим чинником у формуванні особистісного ідеалу являється взаємозв'язок з навколишньою дійсністю. І тут хотілося б апелювати до філософських поглядів К.Маркса, згідно з якими люди – це суть продукти обставин і виховання: "... сущность человека не есть абстракт, присущий отдельному индивиду. В своей действительности он есть совокупность всех общественных отношений"[6].

Безухов знаходиться у постійному пошуку правди життя, сенсу людського існування. Нескінченні духовні пориви привели його у масонську ложу, у якій згодом розчаровується, розуміючи її фальшивість та нещирість. Його захоплення Наполеоном з часом також пере-

творюється у бажання вбити свого кумира.

Війна, яка була випробуванням для кожної особистості, не оминула і П'єра, яка обірвала його безцільне життя. Покидаючи багатство та комфорт він вирушає на фронт. Сенс життя він починає бачити лише після зближення з народом. Він як може намагається боротися із нещастям, яке спіткало людей, але потрапляє у полон. На війні, побачивши страх, кров, смерть, П'єр зближається з простими людьми і розпочинається його духовне переродження. Зустріч з Платоном Каратаєвим відкриває для нього істину про те, що потрібно любити життя, вбачаючи смисл і призначення кожного у тому, щоб бути частиною і відображенням всього світу. Через смерть, страждання, безпосереднє відчуття життя він прийшов до порозуміння з самим собою.

У цьому разі ми в праві провести аналогії із філософською концепцією Ж.Ж.Руссо., згідно з якими людина за природою своєю є добра, але цивілізація, яка негативно впливає на особистість – аморальна. У Л.Толстого поняттям цивілізації замінюється світським життям, яке породжує зарозумілість, заздрість, скупість, і є джерелом не найкращої форми виховання особистості. Як ми пам'ятаємо, на думку Руссо, людина, яка хоча й живе у невігластві, але у гармонії з власною природою, це ніяким чином не коробить її душевні пориви, а навпаки.

Досліджуючи філософсько-антропологічні проблеми художніх творів Л.М.Толстого, ми прийшли до висновку, що вони розвиваються в руслі філософського мислення Культури Модерну, абсолютизуючи і поглиблюючи різні її аспекти. Герої романів Л.Н.Толстого під час пошуку особистісного ідеалу прагнули пізнати власну духовну природу. Емоційно-психологічний стан духовно розвинених героїв залежить насамперед від співвідношення їх інтелекту і моралі. Розум, який керується низькими мотивами, сприяє реалізації егоїстичних стремлень і це може стати поштовхом у виборі невірною шляху. Екзистенційні переживання «пограничних ситуацій» (таких героїв як князь Андрій, П'єр Безухов, А.Кареніна, Левін) пробуджують людину до волевиявлення, свобідного вибору на користь моральних

імперативів. Така світоглядна позиція віднаходить свій відгук у філософських концепціях таких мислителів, як Ж.Руссо, В.Гегель, І.Кант.

Окрім того літературний твір може глибоко проникати у світ людини, робити з приводу цього великі відкриття, але від цього він не перетворюється у філософію. Тому в певній мірі література виступає також методологією культурологічного дослідження, так як поряд із філософією виражає світоглядну позицію, дух часу в його синхронічному або ж діахронічному вимірі.

Цікавим є твердження М.Кундери, згідно з яким роман - це не один із літературних жанрів серед інших. В його трактуванні це швидше за все комплексний метод адекватного пізнання життя. "В свойственных ему одному манере и логике, роман последовательно открывает различные аспекты существования: с современниками Сервантеса он задается вопросом, что же такое приключение; с Сэмюэлем Ричардсоном он начинает изучать, "что происходит внутри", раскрывая тайную жизнь чувств; с Бальзаком он открывает укорененность человека в Истории; с Флобером исследует terra вплоть до incognita обыденной жизни; с Толстым задумывается о вторжении иррационального начала в решения и поступки человека. Он прощупывает время: с Марселем Прустом - неуловимое мгновение прошлого, с Джеймсом Джойсом - неуловимое мгновение настоящего. Он исследует, с Томасом Манном, роль мифа, который из глубины веков направляет наши шаги. И так далее, и так далее" [8]. Такий висновок письменника перегукується із змістом методу культурологічного дослідження художньої літератури.

Філософія і література знаходяться у одному культурному просторі, і філософія, і література говорять про людське буття. Культурологія ж намагається "зібрати" усі смисли з метою створення картини світу (що так характерно для транс культурного світовідчуття).

Проведене дослідження показало:

1. Об'єкт культурологічного дослідження є набагато ширший за часткові об'єкти таких дисциплін як соціологія, теорія, психологія культури, етнографія тому що включає

їх у себе як елементи системи. Вищевказані різноманітні науки про культуру виникли в результаті поширення у 20 ст. теорії мультикультуралізму, на противагу культурології, яка відображає новий етап розвитку культури: транс культури (М.Епштейн) і відповідно нове світовідчуття, яке можна охарактеризувати як "номадичне"(Р.Брайдотті).

Статус культурології як наукової парадигми визначає, насамперед, її метод, що відрізняється від методу класичної філософії та від методології окремих наук, головною ознакою такого методу є проблемна детермінованість.

2. Такі складові літературознавства як теорія літератури, історія літератури, літературна критика у своїх дослідженнях здійснюють акцент на структуру або стилістичні особливості літературного твору. Якщо брати за зразок структуру літературного твору за Р.Бартом, то в даному випадку літературознавець досліджує форму художнього тексту (мову і стиль), культуролога ж цікавлять насамперед внутрішньо-смісловий зміст літератури.

3. Метод культурологічного дослідження художньої літератури полягає у тому, що при аналізі твору ми могли б побачити тенденції культурного розвитку всієї епохи, у якій він був створений. Культурологічний аналіз розкриває усі складові морфології культури, включаючи літературу у її загальну будову.

Філософія літератури також здійснює акцент на сюжетно-змістову сторону твору. Але таке дослідження не позбавлене ознак суб'єктивності, йому притаманний оціночний аспект, на відміну від культурології. Філософське бачення тексту відрізняється, як від літературознавчого (своєю орієнтацією на зміст, а не на форму), так і від власне культурологічного ,яке , також будучи змістовно орієнтованим, не здійснює оцінок.

Відповідно у компетенції культурологів проблематизувати філософію і літературу.

4. Філософія і література знаходяться у одному культурному просторі, і кожна з них по-своєму відображає світовідчуття людського буття. Використовуючи культурологічний метод дослідження художніх творів Л.М.Толстого, ми проблематизували їх навко-

ло філософсько-антропологічного аспекту та прийшли до висновку, що він розвивається в руслі філософського мислення Культури Модерну, абсолютизуючи і поглиблюючи різні її тенденції. Світоглядна позиція художніх героїв віднаходить свій відгук у філософських концепціях таких мислителів, як Ж.Руссо, В.Гегель, І.Кант.

Література:

1. Аристотель. Поэтика. Об искусстве поэзии / Аристотель // Аристотель. Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. – Минск : Литература, 1998. – С. 1064 – 1112.
2. Барт Р. Нулевая степень письма/ Р.Барт[Электронный ресурс]// режим доступа: <http://www.libfl.ru/mimesis/print/pismo.html>
3. Більченко Є., Івасюк О. Культурологія як наука: міф чи реальність?/ Є.Більченко, О.Івасюк // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія 7. – Релігієзнавство. Філософія. Культурологія. – № 21(34). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – С. 102 – 108.
4. Гуревич А.Я. Средневековая литература и современное ее восприятие. О переводе "Песни о Нибелунгов" / А.Я. Гуревич[Электронный ресурс]// режим доступа: <http://www.philology.ru/literature3/gurevich-76a.htm>
5. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук: Философия духа: в 3 т./ Г.В.Ф. Гегель//. – М. : Мысль, 1977 – Т.3. – 471 с.
6. Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии. /Ф.Энгельс; с прил.: К.Маркс. Тезисы о Фейербахе]. – М.: Политиздат, 1978. – 71с.
7. Культурологія як наука: за і проти /матеріали круглого стола //Вопросы философии. – 2008. №11. – С.3 – 31 .
8. Кундера М. Ненужное наследие Сервантеса/ М.Кундера// Урал. – 2001. - №12 .
9. Межуев В.М. Философия культуры./ В.М.Межуев [Электронный ресурс] // режим доступа: http://sociologist.nm.ru/articles/mejuev_02.htm
10. Подорога В.Л. Философия и литература/ В.Л. Подорога [Электронный ресурс] // режим доступа: <http://www.polit.ru/lectures/2006/07/28/podoroga.html>